

ЕВРОПСКИ НАЛОГ ЗА ХАПШЕЊЕ

Апстракт: Аутор у раду покушава да приближи инстинктивни европској налогу за хапшење као једној од модела екстрадиције у Европи, а који је усвојављен Оквирном одлуком Савета Европске уније 2002/584/ЈХА из 2002. године. У уводном делу, аутор се бави екстрадицијом и развојем овој налогу, како би се стварао дејствитији увид у нове механизме екстрадиције. Надаље, аутор у раду говори о европском налогу за хапшење, начелима, току поступка, као и о одређеним специфичностима и разликама које га и разликују од ранијих система изручења окривљених лица. Поред прејледа функционисања европској налогу за хапшење, говори се и о уставноправним изазовима налогу, о улози уставној судства, као и о ранијим проблемима који су се јављали у поједу имплементације Оквирне одлуке ЕУ 2002/584/ЈХА. Пицање регионалној/балканској налогу за хапшење као еквиваленту европском налогу за хапшење који представља његову балканску верзију, је свакако актуелно, те је аутор један део чланка посветио и томе.

Кључне речи: екстрадиција, европски налог за хапшење, уставноправни проблеми, Оквирна одлука, регионални налог за хапшење.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Говорећи о европском налогу за хапшење, потребно је вратити се пар деценија у назад, до идеје о оснивању Европске заједнице за угаљ и челик чији је творац Робер Шуман.¹ Циљ стварања ове заједнице био је побољшање односа између Француске и Немачке, али уједно и слободна трговина, што је даље резултирало слободним кретањем становништва унутар територије ове заједнице, а Уговором из Мастрихта, територијом Европске уније.

* Студент четврте године основних академских студија, Универзитет у Београду – Правни факултет, petarbradic@outlook.com.

1 Б. Лечић, „Европски налог за хапшење – настанак, развој и функција“, *Војно дело*, 6/2018, 53.

Глобализација, слобода кретања становништва и слободна трговина робом створили су темеље за међународни криминал који се лако може развијати без обзира на државе и различите правне системе у државама чланицама.² Из наведеног проистиче да је сарадња држава у спречавању ових проблема веома важна и први корак ка борби против истог. Самим тим, успоставља се заједничка правна помоћ, која представља облик сарадње између држава чланица у сврху прикупљања и размене информација – надлежни органи једне државе могу доставити или тражити одређене информације/доказе који се налазе у другој држави, како би они заправо помогли у поступцима који се воде у првој. Ову сарадњу уобличава и регулише Европска конвенција о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима, чије су потписнице Владе држава и чланице Савета Европе, а која је потписана 20. априла 1959. године у Стразбуру.³

Међу разним облицима међународне правне помоћи у кривичним стварима, један од најзначајнијих је екстрадиција.⁴ Она представља „изручење одређеног лица од стране надлежних органа једне државе, другој држави, након што је спроведен одређени формални поступак и донесена одлука којом се екстрадиција дозвољава, у циљу да се пред надлежним органима државе којој се конкретно лице предаје, против њега води или настави већ започети кривични поступак или да се према њему изврши изречена кривична санкција.“⁵ О њеном значају говори и Европска конвенција о екстрадицији, усвојена у Савету Европе 13. децембра 1957. године,

-
- 2 R. Panainte, „Considerations on The European Arrest Warrant, Journal of Public Administration“, *Finance and Law*, 2/2015, 157.
 - 3 Европска конвенција о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима, са додатним протоколом, члан 1. http://demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/t2002_12/t12_0030.htm, последњи приступ: 14. 4. 2024. European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters. European Treaty Series- No. 30. У општим одредбама се наводи да се стране уговорнице обавезују да пружају најширу помоћ једна другој у сваком поступку који се односи на кривично гоњење. Поступак тражења помоћи покреће се подношењем захтева, који саржи: 1) захтев органа од кога потиче захтев, 2) предмет и основ захтева, 3) ако је могуће, идентитет и држављанство датог лица и 4) име и адресу примаоца ако је потребно. Поступак се одвија посредством Министарства правде, а ако је могуће, тј. ако је директно достављање дозвољено, оно ће моћи да се одвија и путем Интерпола. Члан 14, 15. Европске конвенције о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима, са додатним протоколом.
 - 4 Екстрадиција је „процес где једна држава, по захтеву друге државе, предаје појединца који је оптужен за кривично дело у држави која тражи изручење“. Најранији уговор о екстрадицији потиче из 1280. године пре н.е. између Рамзеса II и Хатушила III. Уговор је предвиђао враћање људи који су учинили кривична дела на територији друге државе. Robert Herbert Woods Jr, „Extradition: Evaluating the development, uses and overall effectiveness of the system“, *Regent University Law Review*, 71/1993, 44.
 - 5 М. Шкулић, *Међународно кривично право*, Универзитет у Београду – Правни факултет, 2022, 511.

у Паризу. Конвенција је употпуњена са још два протокола.⁶ Према првом члану ове Конвенције, стране уговорнице ће, под одређеним условима, предати сва лица против којих држава, која тражи предају, води поступак због кривичних дела, или које надлежни органи траже ради извршења казне затвора. Наредни чланови прописују да је за екстрадицију потребна двострука кажњивост (која се касније укида Европским налогом за хапшење) – да кривично дело за које се окривљени терети буде прописано у обе државе. Уколико захтев за екстрадицију обухвата више одвојених кривичних дела, од којих је свако кажњиво према законима обе државе, али неко од њих не испуњава услов о висини минималне прописане казне, екстрадиција се може извршити. Фискална кривична дела као и кривична дела против војске су изузета из Конвенције⁷. Изручење окривљених лица није могло бити одобрено, уколико држава која би требало да то лице изручи, оцени да је реч о политичким кривичним делима. У политичка кривична дела не спадају атентати на шефа државе и његову породицу.⁸ Поступак екстрадиције се спроводи писаним путем, односно путем молбе која се доставља писаним путем. Касније уведеним Протоколом од 17. марта 1978. године, овакве молбе се достављају посредством министарстава.

Поред ове Конвенције, и Европска конвенција о сузбијању тероризма успоставља одређена правила о изручењу.⁹ Правни основ института екстрадиције лежи у начелу *aut dedere aut iudicare* – или изручи или суди. Екстрадиција је дефинисана, како међународним уговорима и конвенцијама, тако и унутрашњим националним прописима.¹⁰

Сам поступак екстрадиције је прописан Конвенцијом: „Стране уговорнице се обавезују да ће, према прописима и условима који су наведени у наредним члановима, издавати једне другима лица које се гоне због учињеног кривичног дела или се траже ради извршења казне или мере безбедности од стране правосудних органа стране молиље“¹¹.

Како се поступак показао као неефикасан и спор, донете су две нове конвенције – Конвенција о поједностављеном поступку изручења између држава чланица Европске уније и Конвенција која се односи на изручење

6 В. Ђурђић, „Европски налог за хапшење“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, Нови Сад, 1/2012, 22.

7 Чланови 1,2,4,5 Конвенције о екстрадицији.

8 Члан 3 Конвенције о екстрадицији.

9 *Ibidem*. Екстрадиција се помиње и у члану 5. став 1. (Право на слободу и сигурност) Европске конвенције о људским правима и слободама. „Свако има право на слободу и безбедност личности. Нико не може бити лишен слободе осим у следећим случајевима и у складу са законом прописаним поступком: у случају законитог хапшења или лишења слободе лица да би се спречио његов неовлашћени улазак у земљу, или лица против кога се предузимају мере у циљу депортације или екстрадиције“.

10 Ж. Никачић, Н. Коралић, М. Бећировић „Европски налог за хапшење и предаје као супститут екстрадиције у ЕУ“, *Криминалистичке теме*, Сарајево, 12/2013, 77.

11 Члан 1. Европске конвенције о екстрадиције.

између држава чланица Европске уније, чији је циљ био да убрзају и поједноставе поступак. Након усвајања Конвенције о Шенгенском споразуму о постепеном укидању контроле на заједничким границама, успостављен је јединствени информациони систем, али је задржан класичан модел екстрадиције.¹²

2. О ЕВРОПСКОМ НАЛОГУ ЗА ХАПШЕЊЕ – ИСТОРИЈАТ И РАЗВОЈ (*EUROPEAN ARREST WARRANT – EAW*)

Прве идеје о измени познатог модела екстрадиције разматране су на састанку Савета Европске уније у Тампереу, 15. и 16. октобра 1999. године.¹³ У закључку се наводи да би формални поступак екстрадиције требало да буде укинут, за она лица која су већ осуђена, док за остала лица, Савет предлаже убрзавање поступка, смањење формалности и позива државе чланице да изнесу своје предлоге.¹⁴

Прихваћен је принцип узајамног прихватања судских одлука. Овај принцип би, према мишљењу Савета, требало да постане темељ правосудне сарадње у кривичним и грађанским стварима, па и да се примењује на друге правосудне органе и одлуке.¹⁵ Европски савет тражи од Европске комисије да усвоји ову одлуку до децембра 2000. године, што се и догађа 30. новембра те године.

Након терористичког напада у Сједињеним Америчким Државама 9. септембра 2001. године, створена је најповољнија клима за стварање овог вида механизма изручења окривљених, јер је заједнички налог за хапшење сматран најефикаснијом методом за сузбијање међународног тероризма.

Државе Балкана и Руанда су играле значајну улогу у настанку овог института. У статутима међународних кривичних трибунала за бившу Југославију и за Руанду наводи се да је држава у обавези да без непотребног одлагања испуни сваки захтев који се тиче довођења или предаје окривљених пред суд.¹⁶

12 Ж. Никачић, Н. Корачлић, М. Бећировић, *op. cit.*, 78–79.

13 Z. Burić, „Europski uhiđbeni nalog“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, 14-1/2007, 219.

14 Tampere European Council 15 and 16 October 1999 Presidency Conclusions.

15 *Ibid.*

16 Државе морају сарађивати са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију у истрази и кривичном гоњењу особа оптужених да су починиле тешка кршења међународног хуманитарног права. С. Ђорђевић, *Европски налој за хапшење: десет њихиња и десет одговора*, Београдски центар за безбедносну политику, Београд, 3. Државе морају без непотребног одгањања удовољити сваком захтеву за помоћ или налогу који је издало претресно веће, што, између осталог, укључује следеће: (а) утврђивање идентитета и проналажење особа; (б) узимање

Оквирна одлуке Савета ЕУ 2002/584/ЈХА усвојена је 13. јуна 2002. године, а ступа на снагу 1. јануара 2004. године. Државе чланице је требало да предузму све неопходне мере за усаглашавање са одредбама Оквирне одлуке. Дан усвајања ове одлуке је, како наводи аутор Плахта (*Plachta*), један од најзначајнијих момената у историји екстрадиције. Овим је успостављен један нови модел екстрадиције, који је доста изменио претходни традиционални начин.

3. ЗНАЧАЈ И ПРИМЕНА ЕВРОПСКОГ НАЛОГА ЗА ХАПШЕЊЕ

Главни циљ Оквирне одлуке 2002/584/ЈХА јесте да се поједностави и убрза поступак екстрадиције између држава чланица. ЕУ настоји да поједностави трансфер окривљених лица између држава чланица у највећој могућој мери. У пуном називу Оквирне одлуке *Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States* се ни не помиње назив екстрадиција, већ се и из наслова саме Оквирне одлуке јасно ставља до знања да су ранији компликовани поступци екстрадиције застарели унутар Европске уније.¹⁷ Увођење Оквирних одлука у правне системе држава чланица је доста лакше јер се не захтева ратификација, већ само имплементација истих. Оквирне одлуке доноси Савет ЕУ на предлог Европске комисије или на предлог државе чланице.

Значај европског налога за хапшење огледа се и у томе што су усвојене велике промене које се тичу принципа узајамног прихватања судских одлука, омогућена је предаја сопствених држављана другим државама чланицама, поступак је доста поједностављен и убрзан.¹⁸

Када говоримо о начелу узајамног признања судских одлука, кључно је то да надлежни судски органи једне државе признају одлуке надлежних судских органа друге државе. Дакле, свака судска власт треба да призна одлуке друге судске власти без сувишних формалности. Када се захтева предаја окривљеног лица, било због кривичног гоњења или због тога што је оно осуђено за одређено кривично дело, одлука се мора признавати и поштовати широм Европске уније.¹⁹ Поштовање овог начела наводи се у 1. члану, став 2, Оквирне одлуке ЕУ 2002/584/ЈХА.

Рокови који се тичу предаје окривљених су поштрени. Држава у којој је окривљени ухапшен има рок од 60 дана, од момента хапшења, да преда

исказа и доставу доказа; (ц) уручење докумената; (д) хапшење или притварање особа; (е) предају или довођење оптужених пред Међународни суд. Члан 29. Статута Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију.

17 L. Klimek, *European arrest warrant*, Springer, Switzerland, 2015, 32.

18 В. Ђурђић, *op. cit.*, 25. В. Bapuly, „The European Arrest Warrant under Constitutional Attack“, *ICL Journal*, 1/2009, 11.

19 В. Ђурђић, *op. cit.*, 24.

окривљеног. Када окривљени сам пристане на предају надлежним органима, предаја се мора извршити у року од 10 дана од момента пристанка. У специфичним случајевима, када предаја у оквиру ових временских ограничења није могућа, надлежни орган извршења мора да обавести државу која је издала налог о разлозим немогућности предаје. У таквим случајевима, могуће је продужење рокова за 30 дана²⁰.

Укида се двострука кажњивост, тј. кривична дела предвиђена европским налогом за хапшење, не морају бити кривична дела у обе земље, даље, одлуке доносе искључиво правосудни органи. Земље Европске уније не могу одбити изручење окривљеног, осим у случају да је на издржавању казне у земљи хапшења.²¹ Главни аргумент за укидање двоструке кажњивости јесте заправо провера услова који је раније постојао, да кривично дело мора бити прописано у законима земаља између којих се врши екстрадиција. Уколико би се овај услов проверавао, поступак би се непотребно одужио, што није циљ Европског налога за хапшење.

У трећем члану Оквирне одлуке 2002/584/ЈХА, прописани су апсолутни и релативни разлози за одбијање извршења европског налога за хапшење. Као апсолутни, наводе се: 1. амнестија: ако је кривично дело за које се окривљено лице терети обухваћено амнестијом у држави извршења налога, 2. начело *ne bis in idem*: ако је окривљено лице за исто кривично дело већ осуђено, и 3. године живота: ако окривљено лице због узраста није способно да правно одговара у држави која поступа по Европском налогу за хапшење. Када се говори о релативним разлозима за неизвршење европског налога за хапшење, опет се помиње двострука кажњивост. Постоји овлашћење да се прошири круг кривичних дела на које се може односити европски налог за хапшење, и ту се не примењује двострука кажњивост, али за дела која нису обухваћена чланом 2. Оквирне одлуке не може се примењивати овај принцип. Кривична дела, која нису обухваћена 2. чланом Оквирне одлуке, могу потпасти под опус кривичних дела на које ће се применити европски налог за хапшење. За то је потребна сагласност Европског Савета, након што је таква одредба прихваћена у националном законодавству. Једино кривична дела која се тичу царина, пореза, девиза, такси не могу бити предмет проширивања опуса.

3.1. Одредбе Оквирне одлуке ЕУ 2002/584/ЈХА

Данас је, чланом 1 Оквирне одлуке ЕУ, Европски налог за хапшење схваћен као „судска одлука којом једна држава захтева од друге хапшење и предају тражене особе која је трајно или привремено у тој другој држави,

20 Члан 17, став 2, 3, 4. Оквирне одлуке Савета ЕУ 2002/584/ЈХА.

21 https://e-justice.europa.eu/90/HR/european_arrest_warrant Европски портал е-пра-восуђа. Последњи приступ: 14.04.2024.

због извршења затворске казне или друге казнене мере²². Реч је о судској одлуци, што би значило да је централни орган судска власт. Но, то није нужно само суд, већ и други органи који су надлежни за кривично гоњење. Гарантује се поштовање темељних права и принципа који су утемељени чланом 6. Уговора о Европској унији.²³ Један од циљева јесте да се подигне степен заштите људских права окривљених лица чије се изручење тражи Европским налогом за хапшење. Када се Одлука примењује, државе имају обавезу да поштују сва људска права прописана Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама.²⁴

Европски налог за хапшење се издаје за кривична дела за која је предвиђена казна затвора од најмање 12 месеци затвора или изрицање казне од 4 месеца,²⁵ а даље се наводи која су то кривична дела за која се налог може издати.²⁶

Налог мора да садржи следеће податке: идентитет и националност, телефон, адресу, електронску адресу особе која се хапси, доказе, опис кривичног дела за које се гони, предложеноу казну, пресуду која се наводи у налогу, а може садржати и захтев за имовину која се заплетује, а која је стечена вршењем кривичног дела.²⁷ Европски налог за хапшење мора бити преведен на службени језик или један од службених језика државе извршења налога.

Уколико је локација окривљеног позната, надлежни судски орган издаје налог за хапшење који ће извршити држава на чијој се територији окривљено лице налази.

22 M. Fichera, *The implementation of the European Arrest Warrant in the European Union: law, policy and practice*, University of Edinburgh, School of Law, 2009, PhD Thesis. Члан 8 Одлуке Савета ЕУ 2002/584/ЈХА.

23 N. Fennelly, „The European Arrest Warrant: Recent Developments“, *ERA Forum, Springer*, 8/2007, 525. Члан 1. став 3 Одлуке Савета ЕУ 2002/584/ЈХА.

24 Z. Burić, „Europski uhiđbeni nalog“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 14-1/2007, 224.

25 Ова два услова нису кумулативна.

26 Кривична дела за која се издаје налог су следећа: учествовање у организованој криминалној групи, тероризам, трговина људима, сексуална експлоатација деце и дечја порнографија, илегална трговина наркотицима, илегална трговина оружјем, корупција финансијске преваре, прање новца, фалсификовање новца, дела високотехнолошког криминала, еколошки криминал, неовлашћени улазак и боравак у држави, убиство, илегална трговина људским органима, киднаповање, расизам и ксенофобија, оружана пљачка, илегална трговина културним добрима, обмане и преваре, рекетирање и изнуде, кривотворење и пиратство производа, фалсификовање административних докумената и њихова трговина, фалсификовање средства плаћања, незаконита трговина хормонских супстанци, нелегална трговина нуклеарним и радиоактивним материјалима, трговина украденим возилима, силовање, пироманија, злочини у оквиру надлежности Међународног кривичног суда, незаконита отмица авиона и бродова, саботажа. Ова листа није коначна и може се проширивати и на друга кривична дела, а на основу извештаја Комисије или једногласно, или након консултација у Европском парламенту. Члан 2 Одлуке Савета о еу 2002/584/ЈХА.

27 Члан 8 Одлуке Савета ЕУ 2002/584/ЈХА. Ж. Никачић, Н. Коралић, М. Бећировић, *op. cit.*, 81.

Када је поступак покренут, налог за хапшење доставља се држави за коју се верује да се окривљени/лице које се тражи у њој налази, а у случају каквих недоумица, помоћ се може захтевати и од Европске правосудне мреже. Орган који издаје европски налог за хапшење може да изда упозорење преко Шенгенског информационог система (*Schengen Information System - SIS*), да тражи одређено лице ради извршења налога за хапшење, уколико није познато где се то лице налази.

Окривљено лице, које је ухапшено, према члану 11 Оквирне одлуке има и одређена права. Окривљеног је потребно обавестити о Европском налогу за хапшење и његовој садржини, а такође и о могућности да се преда држави која је издала налог.²⁸ Државе чланице су дужне да ова загарантована права уграде у свој национални систем. Окривљено лице има право на правну помоћ, заступника и преводиоца.²⁹

Држава извршења налога није у обавези да ухапшено окривљено лице задржи у притвору, то зависи од националног права. Држава које је налог издала, нема никакав утицај на то да ли ће ухапшени бити у притвору или не. Држава извршења према Европском налогу за хапшење дакле није дужна да задржи лице у притвору, а уколико то жели, о томе мора донети посебну одлуку у складу са националним правом државе извршења.³⁰

Члан 13. Оквирне одлуке предвиђа да лице које је спремно да се преда држави која га тражи, има право на то, и свој пристанак даје усмено пред надлежним органом државе у којој је ухапшен. Свака држава чланица ће обезбедити све потребне мере за пристанак, на такав начин да лице покаже да је свесна последица пристанка. У овом случају лице има право на заступника.³¹

Уколико лице које је ухапшено, не да свој пристанак, оно има право да буде саслушано од стране надлежне судске власти, у складу са националним правом државе извршења.³² Саслушање може бити прелиминарно и главно. На прелиминарном саслушању, ухапшено лице мора бити упознато са својим правима, као и обавезама у поступку. Након тога следи и главно саслушање, које спроводи судија. Функција тог саслушања је да се испита испуњеност ваљаности за извршење налога. Лице ће бити саслушано у складу са правом државе извршења и под условима који су одређени заједничким споразумима између државе извршења и државе издавања Европског налога за хапшење.³³

Одређена лица имају одређене привилегије и права, те долази до каквих модификација који се тичу одређених рокова. Рокови неће тећи док

28 Оквирна одлука ЕУ 2002/584/ЈХА, М. Шкулић, *Међународно кривично право*, Универзитет у Београду – Правни факултет, 2022, 511. Ж. Никачић, Н. Коралић, М. Бећировић, *op. cit.*, 81.

29 Оквирна одлука ЕУ 2002/584/ЈХА, чл. 11.

30 *Ibidem*.

31 *Ibid.*, чл. 13.

32 *Ibid.*, чл. 14.

33 *Ibid.*, чл. 19.

надлежна правосудна власт државе извршења не буде обавештена о одузимању имунитета окривљеног лица.

До предаје окривљеног лица би ребало да дође што пре, јер је и један од циљева Европског налога за хапшење његова ефикасност са строгим роковима који се морају поштовати. О датуму предаје одлучују власт извршења и власт издавања налога. Окривљено лице би требао бити предато у року не дужем од 10 дана од дана доношења коначне одлуке о извршењу европског налога за хапшење. Ако је лице и након тог рока у притвору, оно ће бити пуштено на слободу. Уколико дође до одређених ситуација које онемогућавају предају лица, а државе на то не могу да утичу, одмах ће се договорити око ново датума предаје. Уколико постоји могућност да би предаја животно угрозила окривљено лице, тада ће се окривљени предати када ти разлози прођу.³⁴ Одлагање извршења је могуће уколико је окривљено лице већ осуђено у држави извршења и треба да одслужи казну. У том случају, предаја се може одложити.³⁵

Транзит лица које је ухапшено, тј. предаја до државе изручења ће се дозволити, под условом да су достављене информације о: идентитету и националности лица на која се примењује европски налог за хапшење, постојању налога, природа и правна квалификација дела, опис околности кривичног дела, укључујући и датум и место.³⁶ Ипак, транзит се може одбити ако окривљено лице има боравак на територији земље кроз коју транзитира, и ако је потребно да у њој одговара за одређено кривично дело. Уколико се предаја окривљеног лица врши ваздушним саобраћајем, а нема председања, члан 25. Оквирне одлуке се не примењује.

4. УСТАВНОПРАВНИ ИЗАЗОВИ ЕВРОПСКОГ НАЛОГА ЗА ХАПШЕЊЕ

Европски налог за хапшење представља институт створен ради хармонизације, сарадње у кривичним стварима. Једно становиште јесте да искључиво држава има право на кажњавање својих грађана, да је то питање суверенитета, док други критикују недовољну заштиту људских права.³⁷ Увођењем Европског налога за хапшење, није било лако. Предаја сопствених држављана другој држави била је оспоравана, а у неким правним системима чак и у потпуности забрањена. Након што је Оквирна одлука ЕУ ступила на снагу, Уставни судови појединих држава чланица су доносили одлуке којима су оцењивали (не)уставност Европског налога за хапшење и образлагали да он није у складу са националним правом.³⁸

34 *Ibid.*, чл. 23.

35 *Ibid.*, чл. 24.

36 *Ibid.*, чл. 25.

37 A. Sinn, L. Wörner, „The European Arrest Warrant and Its Implementation In Germany – Its Constitutionality, Laws and Current Developments”, *ZIS*, 5/2007, 204–205.

38 М. Шкулић, *op. cit.*, 548.

4.1. Немачка

Одлуком Немачког Уставног суда, неуставним је проглашена Одлука о имплементацији Оквирне одлуке о Европском налогу за хапшење. До тога је дошло након што је држављанин Немачке и Сирије, Мамоун Дарказанли, поднео уставну жалбу, а његову предају је захтевала Шпанија поводом оптужби за тероризам.³⁹ Одлука Вишег покрајинског суда у Хамбургу је дозволила изручење у Шпанију. Дарканзали је тврдио да су му повређена Уставом загарантована права. Устав Немачке у члану 16. прописује забрану изручења немачких држављана, и треба да послужи јачању поверења држављана у њихов правни систем.⁴⁰ О питању принципа пропорционалности, Уставни суд је донео негативну оцену, те је навео да услов није испуњен – „немачки држављани нису у довољној мери заштићени чињеницом да држава чланица поштује принципе правне државе“.⁴¹ Принцип неретроактивности је такође прекршен. Чланом 34. Оквирне одлуке ЕУсу предвиђена временска ограничења. Немачки законодавац је одредбе које се тичу тих ограничења игнорисао.⁴²

4.2. Пољска

Пољска је једна од водећих држава по поступању по Европском налогу за хапшење. У периоду од 2005. до 2013. године, једна трећина налога била је издата за Пољске држављане од стране Пољске.⁴³ Раније, ситуација је била слична као у Немачкој. Устав Пољске, чланом 55, став 1, није дозвољавао екстрадицију својих држављана.⁴⁴ Пољски законодавац је покушао да уради следеће: да у свом кривичном процесном законнику уведе два амандмана која би регулисала Европски налог за хапшење, уместо да мења Устав. Уведена су два поглавља: прво се тиче издавања европског налога за хапшење од стране пољског суда, а друго издавања потернице од стране друге државе, а у вези пољских држављана. Законодавац је направио разлику између појмова „изручење“ (екстрадиција) и „предаја“. Изручење се везује за међународно право, док се термин предаја односи на право Европске уније.⁴⁵

39 Б. Трипковић, „Европски налог за хапшење у пракси уставног судства: ка кооперативном конституционализму“, *Зборник радова Правној факултету у Новом Саду*, 1-2/2008, 791.

40 Устави Италије, Естоније и Летоније прописују забрану екстрадиције/изручења, осим ако то није предвиђено међународним уговорима.

41 Б. Трипковић, *op. cit.*, 792.

42 В. Варулу, *op. cit.*, 16.

43 W. Klaus, J. Włodarczyk-Madejska, D. Wzorek, „In the Pursuit of Justice: (Ab)Use of the European Arrest Warrant in the Polish Criminal Justice System“, *Central and Eastern European Migration Review*, 95.

44 Члан 55, став 1 Устава Пољске: Екстрадиција пољских држављана је забрањена.

45 А. Nußberger, „Poland: The Constitutional Tribunal on the implementation of the European Arrest Warrant“, *CON*, 1/2008, 163.

4.3. Грчка

Грчки законодавац је усвојио одредбе које се тичу Европског налога за хапшење, којима се намеће обавеза одређеном судском органу да одбије предају грчких држављанина уколико се Грчка обавезује да ће да изврши казну у складу са својим кривичним законом.⁴⁶ Грчки кривични закон забрањује екстрадицију својих држављана.⁴⁷ Грчки држављанин, чија је предаја тражена у Шпанији, уложио је жалбу највишем кривичном Суду Грчке (*Areios Pagos*), и навео је како би предаја била противна грчком Уставу. Грчка је у овом случају изјавила своју неутралност, у смислу екстрадиције. Грчки суд је донео одлуку у којој је оценио да не постоји никаква контрадикторност одредби грчког Устава и Одредби о европском налогу за хапшење.⁴⁸

5. РЕГИОНАЛНИ НАЛОГ ЗА ХАПШЕЊЕ – БАЛКАНСКИ НАЛОГ

Сви проблеми који прате организовани криминал, довели су до настанка идеје о формирању јединственог налога за хапшење који би важио у земљама југоисточне Европе. Наиме, како би и земље Балкана побољшале сарадњу у кривичним стварима и стале на пут организованом криминалу у региону, дошло је до идеје о стварању јединственог, регионалног налога за хапшење, који би био урађен по узору на европски налог за хапшење.

Предлагачи су били Иво Јосиповић⁴⁹, тадашњи Председник Републике Хрватске,⁵⁰ и тадашња министарка правде Републике Србије Снежана Маловић. На Регионалној министарској конференцији о организованом криминалу одржаној 4. и 5. октобра 2010. године у Београду, министри правде, правосуђа, унутрашњих послова и многи други представници држава из југоисточне Европе, заједно са представницима Европске уније, у жељи да побољшају сарадњу и „одлучни да унапреде борбу против организованог криминала, кроз јачање регионалне сарадње на политичком и оперативном нивоу, између органа унутрашњих послова и правосудних органа, сложили су се том приликом, између осталог, да ће: подстицати регионалну сарадњу у борби против организованог криминала користећи и унапређујући постојеће механизме за превенцију и борбу против организованог криминала, у циљу повећања напора за постизање конкретних резултата у складу

46 Z. Deen-Racsmany, “The European Arrest Warrant and the Surrender of Nationals Revisited: The Lessons of Constitutional Challenges”, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 14/3, 2006, 288.

47 *Ibidem*.

48 *Ibid.*, 289.

49 https://www.slobodnaevropa.org/a/hapsenje_balkan_ekstradicija/2080396.html. Балкански налог за хапшење, последњи приступ: 15. 4. 2024.

50 Хрватска се придружила Европској унији 2013. године.

са међународним стандардима, радити на усклађивању законодавства у циљу успешнијег суочавања са изазовима организованог криминала и тешким кривичним делима на подручју југоисточне Европе; јачати директну сарадњу између органа унутрашњих послова као и директну сарадњу правосудних органа у складу са закљученим споразумима о сарадњи⁵¹.

Министарство правде Републике Србије дало је иницијативу за израду Међународне конвенције о регионалном налогу за хапшење земаља југоисточне Европе.⁵² Нажалост, ова иницијатива још увек је остала само идеја.

6. ЗАКЉУЧАК

У раду се истиче важност и ефикасност европског налога за хапшење у борби против транснационалног криминала у Европи. Европски налог за хапшење је у потпуности изменио процес изручења међу чланицама ЕУ, олакшавајући бржу и ефикаснију размену информација и правну сарадњу. Кроз анализу примера и статистичких података, потврђено је да је Европски налог за хапшење постигао значајне резултате у сузбијању различитих облика криминала, укључујући тероризам, организовани криминал, и прекограничну корупцију. Иако постоје изазови у примени Европског налога за хапшење, као што су неуједначена правна процедура и спорост у неким случајевима, његова основна сврха – олакшавање брзог изручења окривљених лица преко граница – остаје витални инструмент у јачању безбедности и правде у Европи.

Његова важност лежи у брзој и ефикасној процедури изручења осумњичених или осуђених лица из једне чланице ЕУ у другу, чиме се елиминишу дуготрајни и компликовани процеси изручења који су претходно успоравали правосудну сарадњу између земаља. Пружа неопходан механизам за хитно реаговање на претње безбедности, укључујући терористичке активности, и омогућава ефикаснију истрагу и процесуирање прекограничног криминала. Осим тога, Европски налог за хапшење јача поверење између правосудних система земаља чланица ЕУ и промовише принцип међусобног признавања одлука, што доприноси већој интегрисаности и безбедности целе Европе.

51 Иницијатива Министарства правде Републике Србије у вези са Конвенцијом о налогу за хапшење за регион Југоисточне европе (Регионални налог за хапшење). <https://arhiva.mpravde.gov.rs/images/Inicijativa%20Ministarstva%20pravde%20Republike%20Srbije%20u%20vezi%20sa%20konvencijom%20o%20regionalnom%20%20nalogu%20za%20hapsenje.pdf>, последњи приступ: 15. 4. 2024.

52 *Ibidem*.

ЛИТЕРАТУРА

- Baruly B, „The European Arrest Warrant under Constitutional Attack“, *ICL Journal*, Vol 3, 1/2009.
- Burić Z., „Europski uhiđbeni nalog“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 14-1/2007.
- W. Klaus, Włodarczyk-Madejska J, Wzorek D., „ In the Pursuit of Justice: (Ab)Use of the European Arrest Warrant in the Polish Criminal Justice System“, *Central and Eastern European Migration Review*, vol. 10, 1/2021.
- Deen-Racsmány Z, „The European Arrest Warrant and the Surrender of Nationals Revisited: The Lessons of Constitutional Challenges“, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 14/3, 2006.
- Ђођевић С., *Европски налоџ за хапшење: десет њи њи ња ња и десет њи од џовора*, Београдски центар за безбедносну политику, Београд, 2011.
- Ђурђић В., „Европски налог за хапшење“, *Зборник радова Правној факултетној у Новом Саду*, 1/2012.
- Klimek L, *European arrest warrant*, Springer, Switzerland, 2015, 32.
- Лечић Б., „Европски налог за хапшење - настанак, развој и функција“, *Војно дело*, 6/2018.
- Nußberger A, „Poland: The Constitutional Tribunal on the implementation of the European Arrest Warrant“, *CON*, Vol. 6, 1/2008.
- Никачић Ж, Корајлић Н, Бећировић М, „Европски налог за хапшење и предаје као супститут екстрадиције у ЕУ“, *Криминалистичке њеме*, 1-2/2013.
- Panainte R, „Considerations on The European Arrest Warrant, Journal of Public Administration“, *Finance and Law*, 2/2015.
- Sinn A, Wörner L., „The European Arrest Warrant and Its Implementation In Germany – Its Constitutionality, Laws and Current Developments“, *ZIS*, 5/2007.
- Триповић Б., „Европски налог за хапшење у пракси уставног судства: ка кооперативном конституционализму“, *Зборник радова Правној факултетној у Новом Саду*, 1-2/2008.
- Fennelly N., „The European Arrest Warrant: Recent Developments“, *ERA Forum, Springer*, 8/2007.
- Fichera M., *The implementation of the European Arrest Warrant in the European Union: law, policy and practice*, University of Edinburgh, School of Law, 2009, PhD Thesis.
- Herbert Woods Jr R, „Extradition: Evaluating the development, uses and overall effectiveness of the system“, *Regent University Law Review*, 71/1993.
- Шкулић М, *Међународно кривично љраво*, Правни факултет Универзитета у Београду, 2022.

Petar D. Bradic*

EUROPEAN ARREST WARRANT

Summary

In the paper, the author tries to bring closer the institution of the European arrest warrant as one of the models of extradition to Europe, which was established by the Framework Decision of the Council from 2002. In the introductory part, the author deals with extradition and the development of this account, in order to gain a more detailed insight into the new mechanisms of extradition. Furthermore, in the paper, the author talks in general about the European arrest warrant, its principles, the course of the procedure, as well as certain specificities and differences that distinguish it from earlier systems of extradition of accused persons. In addition to the review of the functioning of the European arrest warrant, it also discusses the constitutional challenges of the warrant, the role of the constitutional judiciary, as well as the earlier problems that arose with regard to the implementation of the Framework Decision. The issue of the Regional/Balkan arrest warrant as an equivalent to the European arrest warrant, which represents the Balkan version, is certainly current, and the author devoted a segment to that as well.

Keywords: Extradition, European Arrest Warrant, constitutional legal problems, Framework decision, Regional Arrest Warrant.

* Fourth year undergraduate student, University of Belgrade – Faculty of Law, petar-bradic@outlook.com.